XVIII a. Vilniaus meistrų vargonų prospektų eskizai

Vilniaus dailės akademijos bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyriuje saugomas unikalus XVIII a. antros pusės dailės kūrinius, pavyzdžiui, altorius, vaizduojančių eskizų, spausdintų graviūrų albumas[473]. Jame yra ir keletas Lietuvos vargonų istorijai reikšmingų, neįkainojamos vertės lapų su dešimčia autentiškų XVIII a. antros pusės vargonų eskizų bei dviem vargonų graviūromis, iškirptomis iš prancūziško ar vokiško leidinio. Šis rankraštis vertingas ir visai Europos vargonų istorijai[474].

Vargonų projektai piešti tušu, vietomis šiek tiek paryškinti melsvu šešėliu, popierius yra su skirtingais vandens ženklais: vienuose lapuose – heraldiniai atvaizdai, kituose – paprastos šviečiančios linijos ir kt. Eskizų autoriai nėra tiksliai žinomi, nes kol rinkinys pateko į dabartinę saugojimo vietą, daug kartų keitėsi jo savininkai. Tačiau, kaip žinome, XVIII a. vargonų prospekto architektūrinė struktūra buvo neatskiriama nuo instrumento, ją dažniausiai projektuodavo vargonų meistras, todėl tikėtina, kad tai pačių vargonų meistrų arba pagal jų eskizus, jų užsakymu sukurti piešiniai. Aukštą ekizų autorių profesinį lygį rodo itin detaliai ir profesionaliai išvestos net ir smulkiausios linijos. Pagal atlikimo techniką, braižą, stilių ir faktines aplinkybes projektus galima skirti į penkias grupes, tai: 1) eskizai Nr. 18 ir 21 (44–45 pvz.), 2) eskizas Nr. 11 (46 pvz.), 3) eskizai Nr. 7, 13, 16, 23 ir 25 (47–51 pvz.), 4) eskizas Nr. 9 (52 pvz.) ir 5) eskizas Nr. 6 (53 pvz.).

473 *Rużne rysunki*. VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344. Eskizų odiniais viršeliais albumas, manoma, priklausė altorių meistrui Jonui Danauskui, nes viename puslapyje nurodyta jo vardas ir pavardė bei 1878 m. data, vidiniame nugarinio viršelio lape įrašyta 1879 m. liepos 24 d. data (*1879 roku 24 lipca*). Šalia datos pateikiama pagal meninį stilių susisteminta piešinių ir graviūrų numeracija, greta atskirai pateikiama dešimties vargonų projektų numeracija Nr. 6, 7, 9, 11, 13, 16, 18, 21, 23 ir 25.
Sprendžiant iš skirtingo popieriaus, ant kurio buvo klijuojami autentiški piešiniai ir graviūros, tipo, nuoseklaus ir su Danausko rašysena susijusio vienodo numeracijos braižo, galima daryti prielaidą, kad tai buvo jo albumas. Tačiau altorių meistras tikriausiai ne pirmasis jo sudarytojas. Jis tik papildė seną graviūrų ir piešinių rinkinį savais altorių eskizais ir kitais paveikslėliais. Antspaudai pirmuosiuose puslapiuose nurodo vėlesnius rinkinio globotojus: Kauno meno mokyklą (vos įskaitomas antspaudas), Kauno taikomosios dailės institutą, nuo 1953 m. – VDA biblioteką (nuo 1992 m. rinkinys saugomas šios bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyriuje).

474 Šiuos eskizus dar 1999 m. pradėjo studijuoti lenkų menotyrininkas Marcinas Zglińskis (Zgliński, 1999a; Zgliński, 2003b; Zgliński, 2012, p. 320–323, 331–335), tačiau jam nepavyko iki galo perskaityti ir tiksliai iššifruoti dalies autentiškų įrašų. Todėl Zglińskio publikacijose esama netikslumų: keli vargonų projektai klaidingai priskirti tam tikriems autoriams, įvardytos netikslios, klaidingos vietovės.

44 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 18, 1763
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

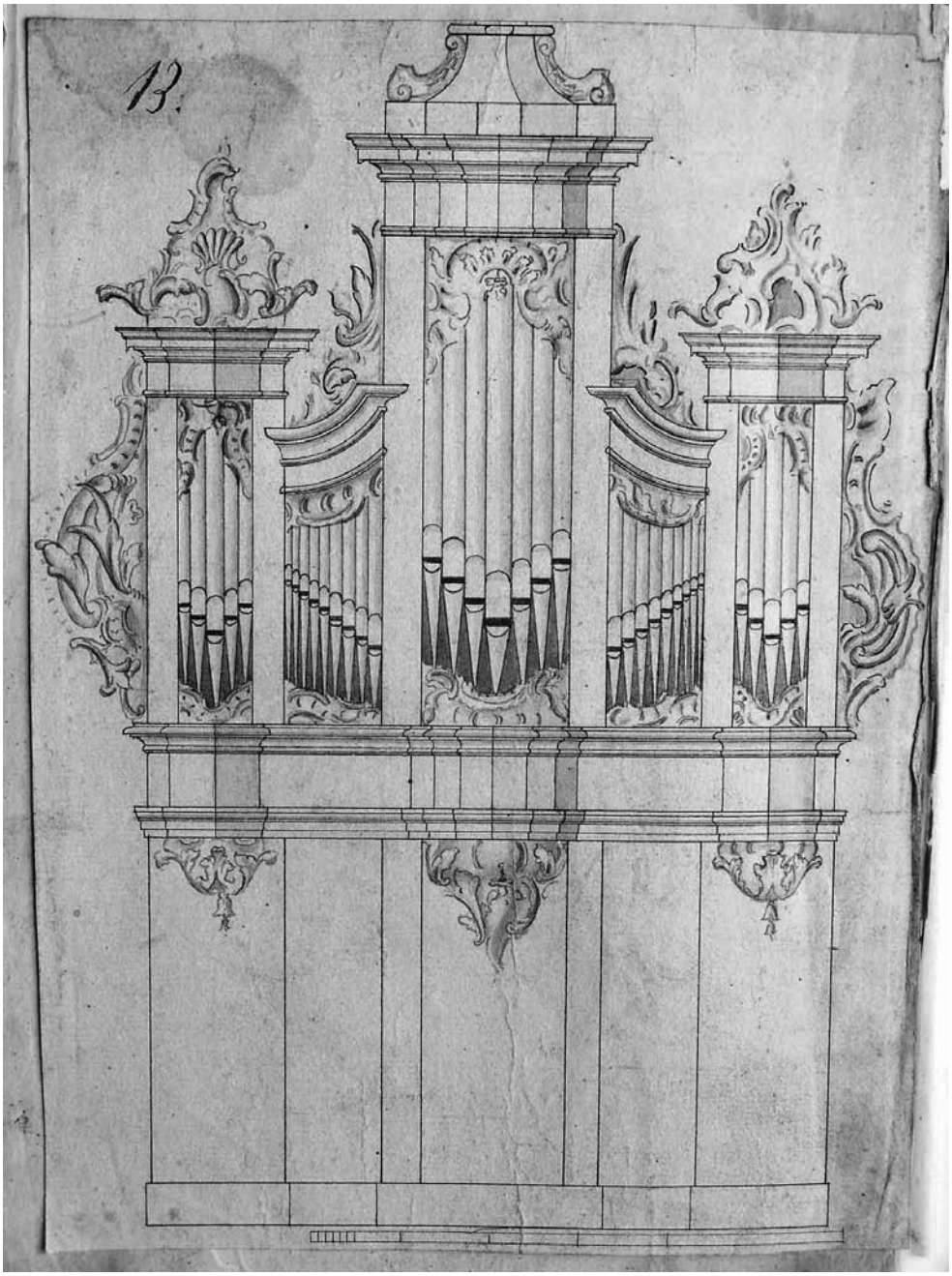
45 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 21, 1763
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

46 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 11, XVIII a. II p.
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

47 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 7, XVIII a. II p.
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

48 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 13, XVIII a. II p.
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

49 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 16, XVIII a. II p.
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

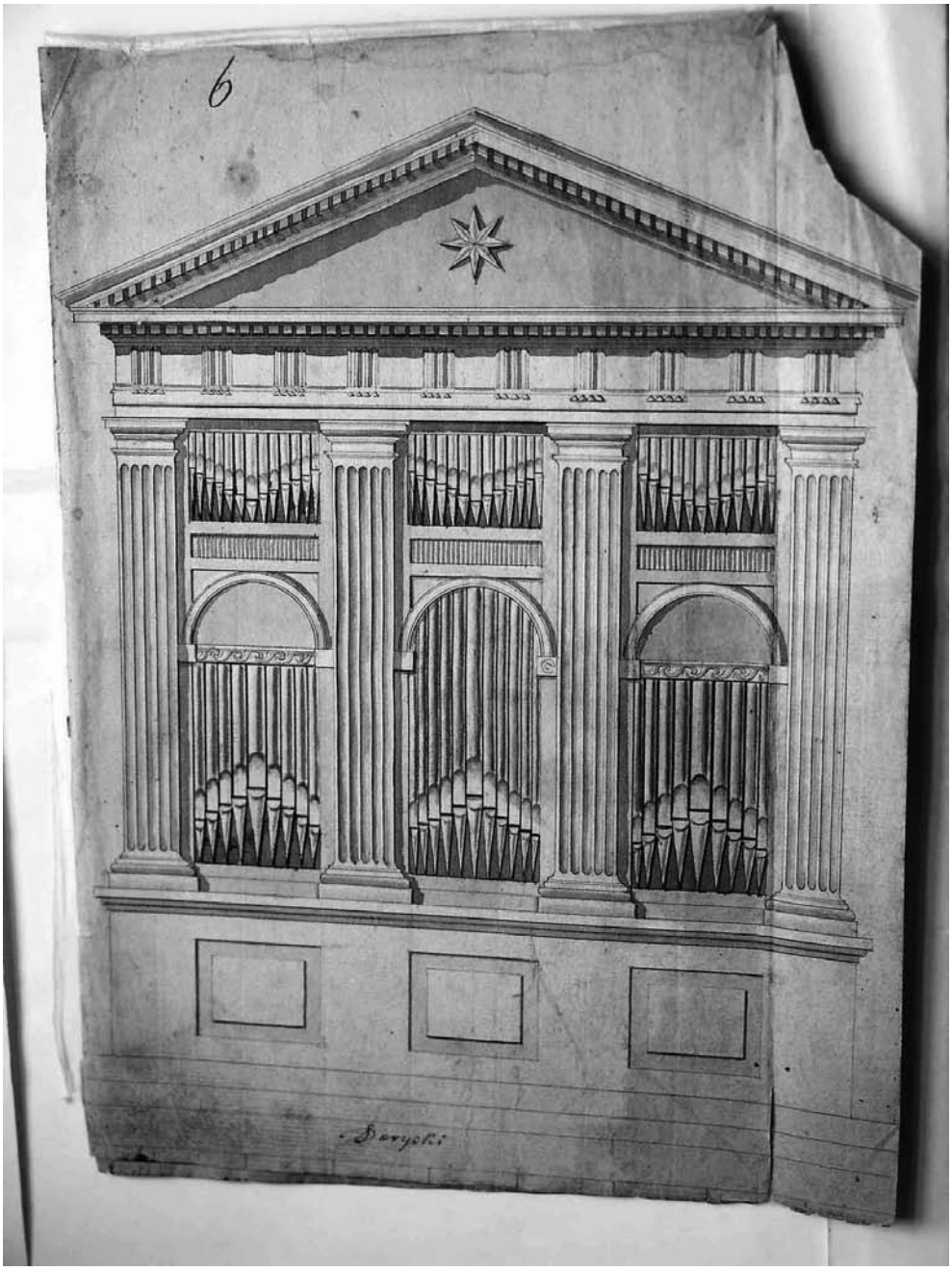
50 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 23, XVIII a. II p.
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

51 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 25, XVIII a. II p.
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

52 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 9, XVIII a. II p.
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

53 pvz. Vargonų prospekto eskizas Nr. 6, XIX a. pr.
(VDA bibliotekos Senų ir retų spaudinių skyrius, inv. Nr. 3344)

Eskizai Nr. 18 ir 21

Vienodos architektūrinės struktūros eskizai Nr. 18 ir 21 (44–45 pvz.) datuojami 1763 m. Juose pavaizduota seniausia dvibokštė vėlyvojo baroko ir rokoko vargonų prospekto kompozicija, ypač dažna Vilniaus vargonų meistrų darbuose – du aukšti pusapvaliai šoniniai bokštai, žemesnis trikampis centrinis bokštelis ir du į viršų riesti tarpiniai laukeliai (panaši, bet vėlesnio tipo prospekto kompozicija matyti piešiniuose Nr. 16 ir 25).

Eskizai Nr. 18 ir 21 išsiskiria simetrišku dekoratyviniu vargonų prospekto apipavidalinimu (plg. kiti aštuoni eskizai yra nesimetriški, kairė ir dešinė pusė šiek tiek skiriasi). Šių eskizų meninis stilius toks pats – plastiški augaliniai vėlyvojo baroko ornamentai derinami su dinamiškomis ir lanksčiomis regentystės stiliaus[475] linijomis. Tarpusavyje šie eskizai skiriasi puošyba. Piešinyje Nr. 21 pavaizduota skulptūrinė muzikuojančių angeliukų kompozicija: šoniniai angeliukai trimituoja, centrinis – pučia fleitą. Vamzdžių apačią ir viršūnę dengia horizontalių ornamentų juostos, didžiųjų bokštų šonus puošia vertikalios kiauravidurės girliandos, centrinio bokštelio viršuje sėdintį angeliuką įrėmina grakščios vazos su smulkiomis gėlytėmis, prospekto šonuose įtaisyti didingi ažūriniai sparnai. Eskize Nr. 18 vietoj muzikuojančių angeliukų tris vargonų bokštus puošia banguotos karūnos su ovaliais kartušais.

Atkreipus dėmesį į prospektų vamzdžių išdėstymą matyti, kad kiekviename iš trijų bokštų nupiešta po septynis metalinius vamzdžius, nors iš tikrųjų, t. y. panašiuose barokiniuose ir rokokiniuose Lietuvos vargonų prospektuose, dažnesnė buvo penkių vamzdžių grupė. Be to, abiejuose eskizuose vaizduojamos netaisyklingos vamzdžių proporcijos. Tai leidžia daryti prielaidą, kad šie piešiniai – dailininko, o ne vargonų meistro darbas. Šių dviejų projektų autoriai ar pagal eskizus vargonus sukūrę meistrai nėra žinomi, bet piešiniuose išlikę originalūs įrašai suteikia vertingos informacijos, hipotetiškai leidžiančios šiuos eskizus priskirti Vilniaus vargonų meistrų Joachimo Friedricho Scheelio ir Liudviko Klimowicziaus duetui.

Projekto Nr. 18 apačioje yra du autentiški XVIII a., vienalaikiai, lenkų k. tušu padaryti įrašai. Jais remiantis, pagal šį projektą apie 1763 m. galėjo būti sukurti 10 balsų vargonai Ratnyčios (?) bažnyčiai. Įrašas kairiajame kampe: *X. A. Dominik Grzybowski / P. M. Ten abrys do ko / scioła Rotnieckiego* (?) / ... *nołu*[476]; dešiniajame kampe: *R[o]. P. 1763 / D. 27 Maia / Wedlug tego / abrysu ma / być Organ / stoiący od / głosow 10 / zrobiony tą / strukturą X. P. S*... [neįskaitomas parašas][477].

475 Lietuvoje šio stiliaus formos populiarios net keliais dešimtmečiais vėliau nei Vakarų Europoje.

476 „Kun. Dominikas Grzybowskis. Šis piešinys Ratnyčios (?) bažnyčiai <...>."

477 „1763 Viešpaties metais gegužės 27 d., pagal šiame piešinyje pavaizduotą struktūrą turi būti [pastatyti] stacionarūs 10 balsų vargonai <...>"

1

2

3

54 pvz. [1, 2] Eskizai Nr. 18 ir 21; [3] Joachim Friedrich Scheel, 1763–1765, Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo (dominikonų) bažnyčia

Projekto Nr. 21 apačioje yra trys XVIII a. įrašai. Sprendžiant iš pirmojo (iš kairės) įrašo turinio, eskizas galėjo būti vargonų pastatymo sutarties dalis: *Według tego abrysu Pozytyw / zgodzisłem się / w Kościełę Janowski Xß / stawiony X. Ignacy La*[chow]*ski Xß.* [P.] *J. / B. X. Radwil*[owicz] [sunkiai įskaitomas parašas][478]. Antrojo įrašo tekstas nusitrynęs, sunkiai įskaitomas: *Ten abrys* [... się] *y według onego / ... Duniłowickich / Jak sko ... Żeholowski*[479]. Trečiojo įrašo tekstas taip pat byloja apie sutartį: [Terz] *sko*[nt]*rakta przy J. P. Organmistrow, abrys obrałem, Di 25 Aprilis 17*[??...] *X. Dominik Kochanski Przr Nieswiski / ... Zakonu Kaznodzienskiem mn* <...>[480].

Išanalizavus šias tris eskizo Nr. 21 teksto atkarpas galima daryti prielaidą, kad apie 1763 m.[481] vargonų meistrai sudarė sutartį dėl vargonų pagal šį eskizą statybos Nesvyžiaus Šv. Jono dominikonų bažnyčioje, sutartį pasirašė kunigas Ignotas Lia[chov]skis ir Nesvyžiaus dominikonų vienuolyno prioras Dominikas Kochanskis. Tikriausiai pagal šį eskizą galėjo būti pastatyti vargonai ir Dunilovo Švč. Trejybės dominikonų bažnyčioje (pasirašo [kunigas?] Žeholiovskis).

478 „Pagal šį kontūrą [eskizą] / sudaryta darbo sutartis / Jono bažnyčioje / pastatyti [vargonus] kun. Ignotas Lia[chov]skis / ... Radvilavičius (?)."

479 „Šis eskizas ... ir pagal jį ... Dunilovo / kaip ... Žeholiovskis."

480 „Dabar[tinį] vargonų meistrų kontraktą išrinkau balandžio 25 dieną 17[??] metais. Kun. Dominikas Kochanskis, Nesvyžiaus dominikonų ordino prioras."

481 Eskizas Nr. 21 gali būti datuojamas apie 1763-iuosius, remiantis patvirtintu panašaus eskizo Nr. 18 datavimu.

1

2

3

55 pvz. [1] Eskizas Nr. 11;
[2] Joachim Friedrich Scheel ir Ludwik Klimowicz, 1761, Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčia;
[3] Joachim Friedrich Scheel ir Ludwik Klimowicz (?), ~1763–1765, Vilniaus Šv. Teresės bažnyčia

Eskizams Nr. 18 ir 21 beveik identiškas yra Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo dominikonų bažnyčios vargonų prospektas (54 pvz.). Bažnyčios tyrimų ataskaitoje teigiama, kad 11 registrų vargonus 1763–1765 m. sukūrė Frydrichas Čelis[482] (veikiausiai Joachimas Friedrichas Scheelis). Tai leidžia senuosius piešinius Nr. 18 ir 21 sieti su Scheelio asmenybe[483].

Eskizas Nr. 11

Vargonų projekte Nr. 11 vaizduojama itin originali prospekto struktūra (46 pvz.) – piramidės forma, kurios puošyba nesimetriška: kairiame šone įtaisyta sparnuoto trimituojančio angelo figūra, truputį žemiau ant drožinėto sparno sėdi fleitą pučiantis angeliukas, pačiame viršuje virš rokailiniais ornamentais apipinto kartušo nupieštas riestu ragu dūduojantis angeliukas. Dešiniajame šone skulptūros nėra, jos vietoje – vertikali drožinėta detalė. Šis eskizas gali būti datuojamas ~1761 m., nes sutampa su Vilniaus Šv. Kotrynos ir Vilniaus Šv. Teresės bažnyčių vargonais (Šv. Teresės bažnyčios vargonų prospekte autentišką dalį sudaro tik centrinė penkių elementų grupė; 55 pvz.). Vargonų architektūrinė struktūra beveik vienoda, skiriasi tik karnizų profiliai ir voliutinių elementų išraitymai. Eskize Nr. 11 nupiešta ažūrinių drožinių plastika tiksliai perteikta Šv. Teresės bažnyčios vargonuose, o Šv. Kotrynos bažnyčios vargonų prospekte be trimituojančių angelų dar yra arfa griežiančio karaliaus Dovydo skulptūra[484].

482 *Šv. Jokūbo bažnyčia*, 1975; *Lietuvos sąvadas*, 1988, p. 331.

483 Projektų Nr. 18 ir 21 susiejimas su Scheelio asmenybe paneigia Zglińskio hipotezę dėl ketverių vargonų – Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo dominikonų, Ratnyčios, Nesvyžiaus Šv. Jono ir Dunilovo bažnyčiose – priskyrimo Gerhardtui Arendtui Zelle'ei. Kaip žinia, Zelle mirė 1761 m., o eskizai Nr. 18 ir 21 datuojami 1763 m. Monografijos autorius patikslino ir eskize Nr. 18 minimą vietovę – tai Ratnyčios bažnyčia (ne Krinčino, kaip teigiama Zglińskio publikacijoje; Zgliński, 1999a, p. 293).

484 Šv. Kotrynos bažnyčios vargonų prospekto nuotraukoje matyti aplaužytos angelų figūros, jų rankose trimitų jau nėra.

Šv. Kotrynos bažnyčios vargonai (1761)[485] rašytiniuose šaltiniuose priskiriami vilniečiams meistrams Scheeliui ir Klimowicziui. O Šv. Teresės ir Šv. Kotrynos bažnyčių vargonų prospektų panašumai šiam meistrų duetui leidžia priskirti abu instrumentus. Atitinkamai su šiais vargonais bei jų meistrais galima sieti ir eskizą Nr. 11: tikslios prospekto karnizų ir griežyklos brėžinių linijos rodo, kad piešinio autorius gebėjo daryti architektūrinius brėžinius, išmanė vargonų specifiką, todėl veikiausiai buvo nupieštas specialiai ir juo remiantis sukurti minėti vargonai.

Eskizai Nr. 7, 13, 16, 23 ir 25

Manytina, kad penkis eskizus Nr. 7, 13, 16, 23 ir 25 (47–51 pvz.) nupiešė arba dalyvavo juos piešiant vienas ir tas pats asmuo, nes juos vienija panašus braižas, skiriasi tik geometrinių linijų perteikimas: eskizuose Nr. 13 ir 25 gaubtų bokštelių karnizai yra vienoje horizontalioje tiesėje, Nr. 16 ir 23 – optiškai lenkti[486], o projekte Nr. 7 sujungti abu ypatumai. Šie projektai buvo sukurti keliais dešimtmečiais vėliau už piramidės formos prospektą vaizduojantį eskizą Nr. 11. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad projektai Nr. 13, 16 ir 25 – tai mažųjų Vilniaus mokyklos prospektų forma, skirta 7–10 balsų instrumentams (šių projektų šonuose pridėjus laukelius, gautume didesnį, 10–15 balsų instrumento, prospektą).

Šios grupės piešinių kitoje pusėje yra fragmentiškai išlikę įrašai, liudijantys pagal šiuos projektus sukurtų vargonų dislokaciją. Pavyzdžiui, projekto Nr. 13 įrašai lenkų kalba: ... *Kościoła Bohdanowskiego* / [...e] *przyięty abrys 1794 Lą* (?) *22 grudnia* / *J. Lachowicz* [Hachowicz?]. Čia minima 1794 m. gruodžio 22 d. data, kunigas J. Lachowiczius (Hachoviczius?) ir Bohdanovo[487] bažnyčia. Apie tą pačią bažnyčią rašoma ir eskize Nr. 25: *Abrys ... kościoła Bohdanowskiego* / ... / *Pon ... Roku Tysiącu Siedemset Dziewiędzies ...* / ... *Przys ...* [Xs.] *Gechowicz* ..., kitas tekstas: *Abrysu ...* [toliau raštas neįskaitomai išblukęs]. Šio teksto turinys rodo, kad XVIII a. paskutiniame dešimtmetyje (179?) pagal šį projektą vargonai galėjo būti pastatyti Bohdanovo bažnyčioje, tekste minima kunigo Gechowicziaus pavardė. Tad tikėtina, kad projektai Nr. 13 ir 25 buvo pasiūlyti tai pačiai Bohdanovo bažnyčiai.

Iš šių penkių eskizų išsiskiria projektas Nr. 7, kuriame gretinamos rokoko ir klasicizmo formos. Apie jo įgyvendinimą nieko nežinoma, bet panašios struktūros yra Krinčino (1782)[488], Butkiškės (1814?) ir Palūšės (XIX a. pr.) bažnyčių vargonų

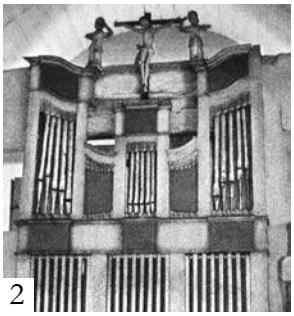
485 Paknys, 2001, p. 57.

486 Brėžinio Nr. 25 apačios nematyti, nes ji nukirpta ir perkelta į kitą paveikslio pusę.

487 Dab. *Богданов*, Baltarusija, Ašmenos (brus. *Ашмяны*) apyl. 1772 m. dokumente minima, kad Bohdanovo Šv. Mykolo bažnyčia priklausė Alšėnų parapijai.

488 Datuojama remiantis ant prospektinio vamzdžio rastu įrašu *RP 1782*.

1

2

3

4

5

56 pvz. [1] Nežinomas meistras, 1782, Krinčino bažnyčia; [2] nežinomas meistras, 1814?, Butkiškės bažnyčia; [3] nežinomas meistras, XIX a. pr., Palūšės bažnyčia; [4] nežinomas meistras, 1800, Trakų bažnyčia; [5] eskizas Nr. 7

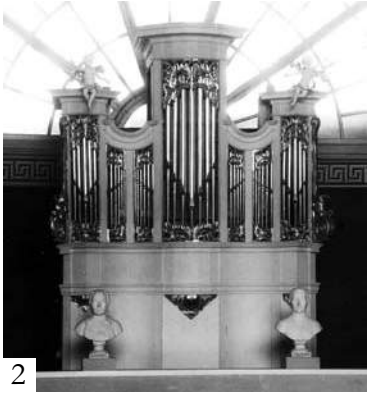

1

2

3

57 pvz. [1] Eskizas Nr. 13; [2] nežinomas meistras, ~1780, Vilniaus Kalvarijų bažnyčia; [3] nežinomas meistras, XVIII a. pab., Geranainių bažnyčia

1

2

3

58 pvz. [1] Eskizas Nr. 23; [2] nežinomas meistras, XVIII a. pab., Vilniaus universiteto aula; [3] nežinomas meistras, XIX a. pr., Skarulių bažnyčia

prospektai, kompozicijos atskiros detalės matomos Trakų bažnyčios vargonų prospekte (1800). Tačiau šie vargonai neturi autentiškų, eskize pavaizduotų puošybinių elementų (56 pvz.).

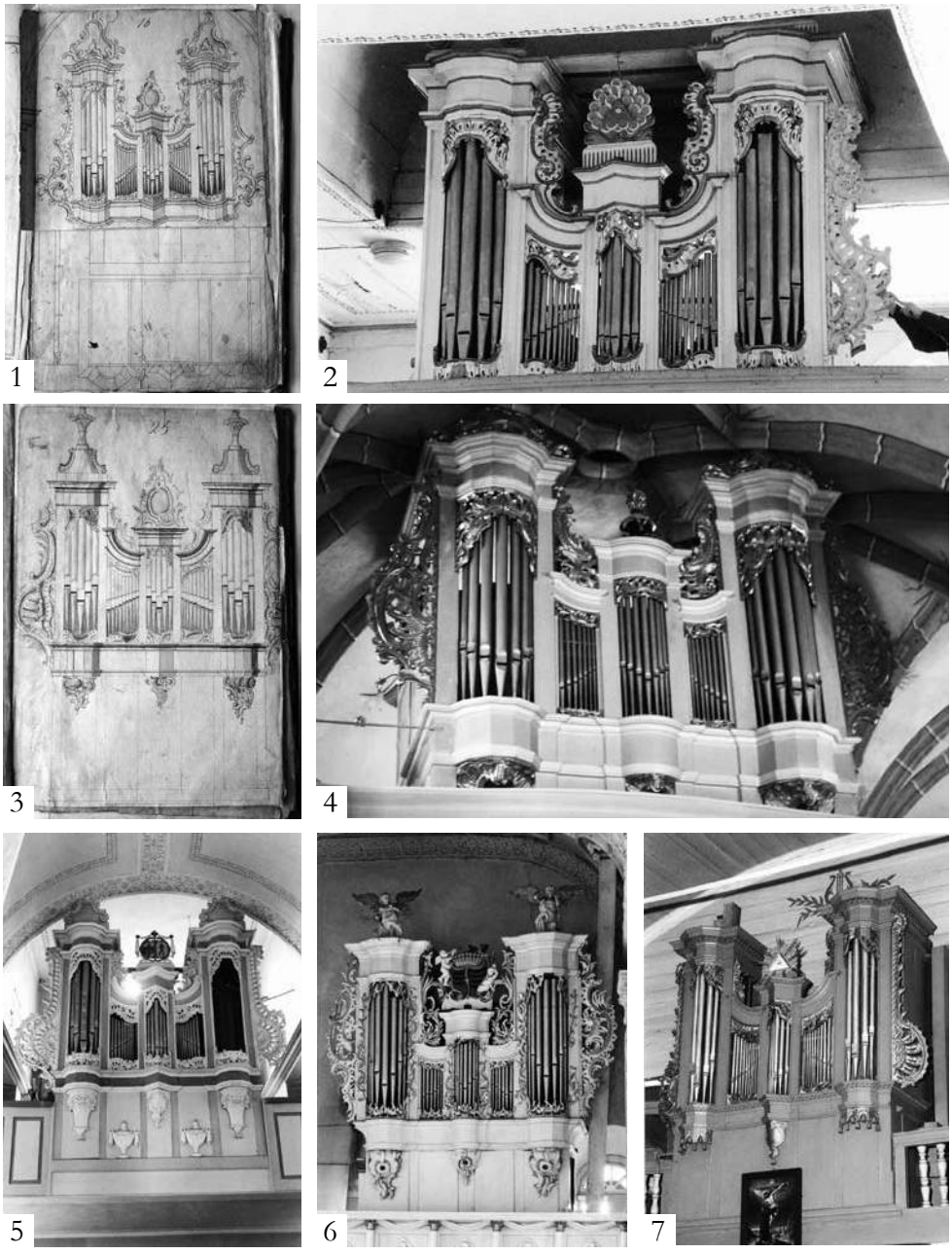
Pagal prospekto tipologiją galima skirti dvi eskizų poras. Eskizai Nr. 13 ir 23 pasižymi aukščiausiu centriniu bokštu – tai gana retai Lietuvoje aptinkama prospekto kompozicija. Pavyzdžiui, į eskizą Nr. 13 panašus Vilniaus Kalvarijų bažnyčios vargonų prospektas (~1780), šiam tipui artimi Geranainių ir Naugarduko Visų Šventųjų (parapinės) bažnyčios vargonai (57 pvz.). Prie eskize Nr. 13 vaizduojamo prospekto pridėję šoninius laukelius, gautume prospektą, panašų į Drujos bernardinų bažnyčios vargonus. O pagal projektą Nr. 23, manoma, buvo sukurti Vilniaus universiteto auloje stovintys vargonai (XVIII a. pab.), panaši yra Skarulių (XVIII a. pab.) bažnyčios vargonų prospekto kompozicija (58 pvz.).

Eskizuose Nr. 16 ir 25 vaizduojamo prospekto struktūroje pagrindinį akcentą sudaro du gaubti poligonaliniai, į priekį išsikišę šoniniai bokštai ir centrinis trikampis bokštas (tarpusavyje bokštus jungia tiesūs, viršuje šiek tiek lenkti laukeliai). Eskize Nr. 16 nupieštų šoninių sparnų, centrinio kartušo ir kartušinių skydų stilizuoti rokokiniai, augalinių ornamentų motyvai buvo gausiai naudojami XVIII a. pabaigoje–XIX a. pradžioje. Piešinio Nr. 25 vargonų bokštų apačią puošia grakščios konsolės, viršūnes vainikuoja ant masyvių postamentų užkeltos vazos.

Kad šie dvibokštės prospekto kompozicijos eskizai buvo įgyvendinti, rodo ir išlikę vargonai, ir autentiški įrašai. Pavyzdžiui, įrašas projekto Nr. 16 kitoje pusėje liudija, jog vargonai pagal šį eskizą galėjo būti sukurti Nemunaičio bažnyčiai (bažnyčia ir vargonai neišliko): *Abrys Organu do Kościoła Niemonoyckiego*. Greta esantis beveik neįskaitomas tekstas nurodo dar vieną bažnyčią: *Temże dory ... do Kościoł*[a] *Żad*[z...] (vietovė nenustatyta).

Eeskizuose Nr. 16 ir 25 pavaizduota tipinė Vilniaus mokyklos vargonų prospektų struktūra, todėl į juos panašių vargonų prospektų išliko gana nemažai. Tačiau nė vienuose iš jų nėra tiesiogiai perteikti architektūriniai ir puošybiniai eskizų elementai. Tarp vertingų pavyzdžių minėtini XVIII a. pabaigos–XIX a. pradžios vargonai Vilniaus Šv. Mikalojaus, Semeliškių, Kėdainių Šv. Jurgio, Kėdainių Šv. Juozapo, Joniškėlio, Notėnų, Kantaučių, Vidsodžio, Suvainiškio, Gaurės[489], Medininkų, Pivašiūnų, Rozalimo, Skaudvilės bažnyčiose. Didesni, platesni šių eskizų variantai aptinkami Vilniaus Šv. Jurgio, Vilniaus Visų Šventųjų, Jiezno, Joniškio (Molėtų r.), Jūžintų, Siesikų, Sedos, Šeduvos, Tverų ir kt. bažnyčių vargonuose (59 pvz.).

489 Vargonai neišliko, sudegė kartu su bažnyčia 1970 m.

59 pvz. [1] Eskizas Nr. 16; [2] nežinomas meistras, XIX a. pr., Notėnų bažnyčia; [3] eskizas Nr. 25; [4] nežinomas meistras, ~1770, Vilniaus Šv. Mikalojaus bažnyčia; [5] nežinomas meistras, ~1807, Vidsodžio bažnyčia; [6] nežinomas meistras, ~1782, Suvainiškio bažnyčia; [7] nežinomas meistras, 1815, Kantaučių bažnyčia

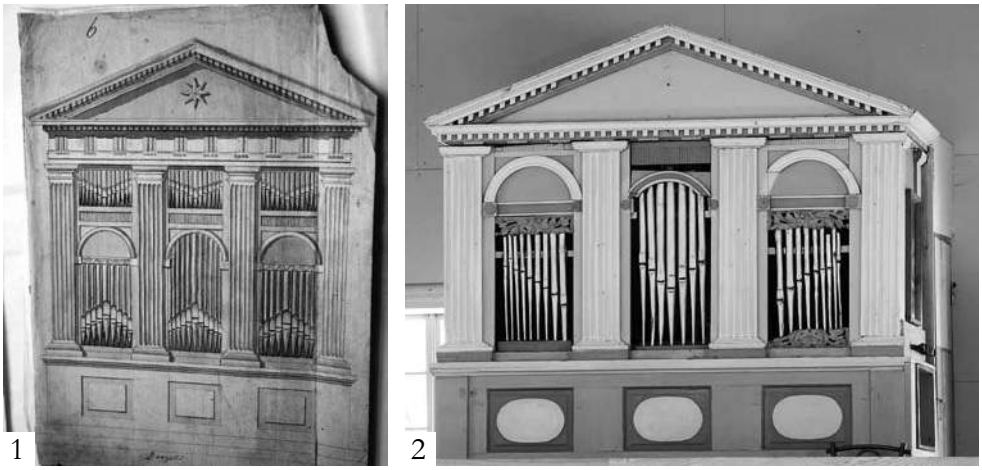

59 pvz. tęs. [1] Nežinomas meistras, 1781, Semeliškių bažnyčia; [2] nežinomas meistras, ~1760–1770, Kėdainių Šv. Jurgio bažnyčia; [3] nežinomas meistras, ~1790, Kėdainių Šv. Juozapo bažnyčia; [4] nežinomas meistras, 1803, Joniškėlio bažnyčia; [5] nežinomas meistras, XVIII a. 4 ketv., Medininkų bažnyčia

Eskizas Nr. 9

Originalia dviejų šoninių bokštų kompozicija išsiskiria eskizas Nr. 9 (52 pvz.), pagal kurią sprendžiama, kad šis vargonų projektas galėjo būti sukurtas bažnyčiai su langu galinėje sienoje, nes šio vargonų projekto struktūra komponuojama apie centrinę ašį ir skirta langui įrėminti.

Šiame piešinyje vaizduojamo vargonų prospekto struktūra turi panašumų į eskizus Nr. 18 ir 21, o centrinė dalis panaši į eskizą Nr. 7. Tačiau eskizas Nr. 9 analizuojamas atskirai, nes tai yra stilistiškai vėlesnis brėžinys, skiriasi ir piešimo braižas. Šiame eskize vaizduojamai rokokinių vargonų puošybai būdingi plastiški rokailinių, augalinių ornamentų sparnai, konsolės, vamzdžius dengiančios gardelės, bokštų viršūnėse stovi angelų figūros. Nėra žinoma, ar šis projektas buvo įgyvendintas, tačiau centrinė jo dalis artima Palūšės bažnyčios vargonų (XIX a. pr.) struktūrai (56 pvz.).

60 pvz. [1] Eskizas Nr. 6; [2] nežinomas meistras, XIX a. pr., Ančiškio bažnyčia

Eskizas Nr. 6

Vargonų projekto Nr. 6 (53 pvz.) struktūra sukurta vėliausiai, turbūt XIX a. pradžioje. Tai klasicistinio prospekto tipas, paremtas pastatams ir interjero įrenginiams artima architektūrine kompozicija. Tikriausiai albumo sudarytojas Danauskas šį prospektą pavadino dorėniniu (įrašas lenk. k. *Dorycki*). Regis, šis klasicistinis vargonų prospektas beveik tiksliai perpieštas iš prancūziško 1780 m. architektūros vadovėlio (autorius Jean-François de Neufforge), kuriame yra ir vargonų prospektų pavyzdžių katalogas[490].

Pradžioje manyta, kad pagal šį eskizą buvo sukurti Ančiškio (XIX a. pr.) bažnyčioje stovintys vargonai (60 pvz.). Tačiau 2012 m. ištyrus vargonus nustatyta, kad, instrumentą perkeliant į šią vietą[491], buvo tiesiog nupjauta viršutinė prospekto dalis – antras tarpsnis.

Galima spėti, kad į piešinį Nr. 6 buvo panašus neišlikusių Raseinių dominikonų bažnyčios vargonų prospektas, datuojamas 1819 m.[492], o taip pat – senasis Vilniaus katedros vargonų prospektas, 1833 m. dokumente pavadintas „doriško stiliaus“[493].

490 Zgliński, 2012, p. 216, 335, pagal Jean-François de Neufforge. *Recueil elementaire d'architecture,* Paris, 1780, t. V–VI, p. 211.

491 Kurioje bažnyčioje vargonai stovėjo prieš juos perkeliant į Ančiškį, nėra žinoma.

492 Raseinių dominikonų bažnyčios 1820 m. vizitacija (LVIA, f. 669, ap. 2, b. 224, l. 13v).

493 Gučas, 2009, p. 534.